

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора

Батченко Людмили Вікторівни

на дисертаційну роботу Лакізи Вікторії Володимирівни

«Регулювання виробничо-господарської діяльності підприємств»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами

(за видами економічної діяльності)

1. Актуальність обраної теми дисертаційної роботи та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

За нинішньої мінливості середовища, в якому створюються та функціонують сучасні учасники ринку, зокрема підприємства, технологія управління суб'єктом господарювання є безперервним, динамічним, послідовним, стійким, гнучким, цілеспрямованим процесом, який здійснюється циклічно. Вона формується завдяки безперервному перебігу функцій менеджменту, кожна з яких є складовою цього процесу. На окрему увагу заслуговує функція регулювання, в розрізі якої залежно від характеру перешкод чи недоліків, виявлених у процесі контролювання в керованій системі, корегувальні заходи можуть скеровуватись менеджментом підприємства на конкретний блок (планування, організування, мотивування чи контролювання). При цьому основною метою регулювання є усунення всіх можливих недоліків, збоїв тощо, виявлених в процесі контролювання.

З огляду на все вищезазначене, тема дисертації Лакізи В. В. є актуальною та має важливе теоретичне і практичне значення.

Виконання дисертаційної роботи відповідає проблематиці актуальних наукових досліджень, результати дослідження використовувались при виконанні держбюджетної теми Національного університету «Львівська політехніка» «Моделювання та синтезування нових багатокомпонентних функціональних матеріалів з прогнозованою структурою та властивостями» (номер державної

реєстрації № 0116U004142, 2018 р.), в межах якої використані пропонувані методичні підходи до раціоналізації виробничо-господарського портфеля підприємств, в результаті чого за допомогою перерозподілу ресурсів суб'єктів господарювання шляхом їх наближення до найбільш оптимального стану отримується можливість прийняття раціональних регулювальних рішень щодо покращення виробничо-господарської діяльності (Розділ 3, підр. 3.2. Процедура проведення змін внаслідок регулювання виробничо-господарської діяльності підприємств) (акт впровадження від 18. 05. 2018 р.).

2. Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Детальне вивчення тексту поданої дисертаційної роботи, наведених у ній статистичних даних і розрахунків свідчить про обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій, викладених у дисертації.

Автором проведено змістовний аналіз за темою дисертації. Використання таких методів наукового дослідження як історико - хронологічного та морфологічного аналізу; аналізу та синтезу; систематизації, порівняння та узагальнення; методу структурної декомпозиції; групування; методів прикладної статистики, динамічного та структурного аналізу; методу експертних оцінок; розрахунково-аналітичний методу; формалізації та економіко-математичного моделювання; методу раціоналізації; графічного та ін. доводять обґрунтованість наукових положень та наведених результатів дослідження.

Мета дисертаційного дослідження відповідає обраній темі роботи. Об'єкт і предмет визначено правильно. Зміст сформульованих наукових задач логічно узгоджений, їх кількість можна вважати достатньою для розкриття обраної теми дослідження Лакізи В. В.

В першому розділі «Теоретичні та прикладні засади регулювання виробничо-господарської діяльності підприємств» дисертаційного дослідження визначено сутність та значення регулювання в системі менеджменту підприємств (с. 35-49). Проведено ґрунтовний аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, які працювали над даною проблематикою. Опираючись на

результати аналізування літературних джерел, автором сформовано класифікацію видів регулювання виробничо - господарської діяльності підприємств (с. 49-74), розглянуто етапи процесу регулювання виробничо - господарської діяльності підприємств (с. 74-97).

У другому розділі «Оцінювання процесів регулювання виробничо-господарської діяльності підприємств» автором проведено детальне аналізування статистичних даних та форм бухгалтерської звітності щодо оцінювання ринку іноземних інвестицій в Україні вітчизняних суб'єктів господарювання задля інформаційного забезпечення процесу розробки регульовальних заходів (с. 102-117), запропоновано процедуру формування альтернативних варіантів корегульовальних заходів (с. 117-132), здійснено розроблених корегульовальних дій (с. 132-145).

У третьому розділі «Розроблення інструментарію регулювання виробничо-господарської діяльності підприємств» дисертантом наведено економіко-математичну модель регулювання виробничо-господарської діяльності підприємств (с. 147-163), розглянуто процедуру проведення змін внаслідок регулювання виробничо-господарської діяльності підприємств (с. 163-180), здійснено економічне оцінювання результатів регулювання виробничо-господарської діяльності підприємств (с. 180-194).

Особливо варто відзначити, що завдання дослідження, положення наукової новизни і висновки дисертації є логічно взаємопов'язаними. Результати отримані автором особисто.

Висновки, що наводяться наприкінці розділів дисертації, є узагальненням досліджень та основою формулювання практичних рекомендацій. Вони не містять внутрішніх протиріч і мають значну практичну спрямованість.

Викладене вище свідчить про обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які викладено в дисертаційній роботі Лакізи В. В.

3. Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження і достовірність отриманих результатів, висновків і рекомендацій

Наукові положення Лакізою В. В. сформульовані самостійно та відображають особистий внесок дисертанта в розвиток економічної науки. Проведений аналіз дисертаційної роботи, публікацій та автореферату автора дозволяє підтвердити наявність елементів наукової новизни, які викладені конкретно, послідовно і системно.

В роботі дістали подальший розвиток тлумачення категорій регулювання (термінів «регулювання», «система регулювання», «зворотний зв'язок», «регулятор», «коригування» тощо) та побудова ієрархічної узгодженості між управлінням та регулюванням (с. 41-48 дисертації, с. 6-7 автореферату), які дали змогу розглянути регулювання як особливий вид управлінської діяльності, який виникає й видозмінюється як реакція керуючої системи на впливи внутрішнього чи зовнішнього середовища, і полягає у вирівнюванні відхилень регульованої величини від заданого значення (норми, яка визначається топ менеджментом та стейкхолдерами підприємства), збоїв, недоліків тощо через розроблення і впровадження заходів для підтримання системи встановлених параметрів в заданих межах.

Автором також *розвинуто* класифікацію видів регулювання виробничо-господарської діяльності підприємств згідно таких ознак, як наявність зворотного зв'язку, спосіб регулювання, характер заданого впливу, форма перехідного процесу, напрям здійснення (с. 49-73, Додаток Б дисертації, с. 7 автореферату), яка, на відміну від існуючих, дає можливість формувати комплексну інформаційну базу щодо різноманітних особливостей здійснення регулювальних заходів.

В роботі *розвинуто* модель взаємозв'язку забезпечувальних характеристик коригувальних заходів і результатів діяльності підприємств (с. 105, Додаток В дисертації; с. 9 автореферату), яка, на відміну від інших, відображає вплив чинників макрорівня на стан виробничо-господарської діяльності шляхом їх ієрархічної класифікації, що дає змогу більш ретельно описати взаємозалежність між чинниками зовнішнього середовища підприємств та результатами їх виробничо-господарської діяльності.

Автором удосконалено механізм побудови економіко-математичної моделі регулювання виробничо-господарської діяльності підприємства (с. 159, рис. 3.1 дисертації, с. 12-13, рис. 3 автореферату), яка, на відміну від існуючих, враховує експоненційну залежність обсягу реалізації продукції від величини інвестицій та динаміки попиту на ринку, що дає змогу точніше оцінити рівень стратегічної незалежності підприємства відносно несприятливих коливань у структурі споживчого попиту та раціональності інвестиційних рішень, які приймаються у сфері виробничо-господарської діяльності підприємства.

На увагу заслуговує удосконалений дисертантом метод раціоналізації виробничо-господарського портфеля підприємства (с. 168-179 дисертації, с. 15-16 автореферату), який відрізняється від існуючих тим, що на основі теорії портфельних інвестицій дає змогу побудувати та розв'язати оптимізаційну задачу пошуку оптимального розподілу ресурсів підприємства серед напрямків його виробничо-господарської діяльності.

Вперше розроблена модель економічного оцінювання регулювальних рішень щодо покращення виробничо-господарської діяльності підприємств (с. 192, рис. 3.7 дисертації; с. 17, рис. 5 автореферату), яка базується на урахуванні нелінійних змін цільового критерію економічної ефективності підприємства, що дає змогу уточнити ідентифікацію характеру впливу регулювання виробничо-господарської діяльності підприємства на його поточний та перспективний стан.

4. Аналіз літератури, використаної в дисертаційному дослідженні

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується використанням широкої інформаційної бази за темою дисертації, в т.ч. офіційних статистичних даних, нормативно-правових актів, які регулюють діяльність вітчизняних промислових підприємств, дані фінансової, облікової та управлінської звітності вітчизняних підприємств, монографій, наукових публікацій вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів.

Перелік використаної літератури в дисертаційному дослідженні Лакізи В. В. складає 233 найменувань.

5. Аналіз публікацій автора за темою дисертаційного дослідження

За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 25 наукових праць загальним обсягом 8,47 друк. арк., з них особисто автору належить 7,04 друк. арк. Лакіза В. В. опублікувала 9 статей у наукових фахових виданнях України (з них 3 статті у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз даних), 1 статтю в науковому періодичному виданні іноземної держави, 1 статтю, що додатково відображає результати дисертації. Окрім того, автором опубліковано 14 тез доповідей науково-практичних конференцій.

Публікації дисертантки мають широку географію (Польща, м. Донецьк, м. Київ, м. Львів, м. Харків, м. Хмельницький тощо). Автореферат та опубліковані наукові праці у повній мірі відображають зміст дисертаційної роботи. Аналіз публікацій автора дозволяє зробити висновок про повноту викладу основних наукових положень її дисертаційного дослідження у науковій літературі. Кількість публікацій є достатньою для висвітлення результатів дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук відповідно до вимог.

6. Практична цінність положень, результатів та висновків дисертаційної роботи

Практичну цінність мають отримані в процесі дисертаційного дослідження Лакізи В. В. наукові результати, які заслуговують на використання в процесах регулювання виробничо-господарської діяльності підприємств. Зокрема, представляють інтерес такі положення:

- модель взаємозв'язку забезпечувальних характеристик коригувальних заходів і результатів діяльності підприємств;
- механізм побудови економіко-математичної моделі регулювання виробничо-господарської діяльності підприємства;
- метод раціоналізації виробничо-господарського портфеля підприємства;
- модель економічного оцінювання регулювальних рішень щодо покращення виробничо-господарської діяльності підприємств.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження впроваджено у діяльність вітчизняних підприємств, зокрема ПрАТ «Львівський

локомотиворемонтний завод» (довідка № 1439 від 22.12.2017 р.), ТОВ «Мікро-Ф» (довідка № 145 від 25.02.2018 р.), ТОВ «Кава зі Львова» (довідка №14/175 від 10.11.2017 р.).

Отримані результати дисертаційної роботи впроваджено у навчальний процес Національного університету «Львівська політехніка» та застосовуються під час викладання наступних дисциплін: «Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності» та «Технологія зовнішньоекономічних операцій і міжнародні інформаційні системи» (для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм навчання спеціальності 073 «Менеджмент»), «Інноваційний менеджмент» (для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти всіх форм навчання спеціальності 073 «Менеджмент») (довідка №67-01-1086 від 13.06.2018 р.).

Відповідність теми дисертації профілю спеціальності

Дисертація Лакізи В. В. виконана державною мовою, якою автор володіє у професійному плані досконало. Стель дисертації відповідає вимогам, що висуваються до наукових праць такого рівня, а також відзначається логічністю, послідовністю, системністю та обґрунтованістю.

Представлені автореферат, рукопис дисертації та графічний матеріал у повній мірі відображають зміст роботи, відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), вимогам п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, які висуваються до дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

У цілому позитивно оцінюючи наукові результати, отримані в дисертаційному дослідженні та їх практичне значення, слід відзначити окремі дискусійні моменти та висловити деякі зауваження стосовно роботи Лакізи В. В.:

1. Автором наведено послідовність регулювання виробничо-господарської діяльності підприємств на рис. 1.12 (с. 76), де одним із етапів

регулювання виробничо-господарської діяльності підприємств є виявлення та аналізування причин, які спричинили до її виникнення. Однак не достатньо обґрунтовано критерії визначення бажаного стану системи та результатів її діяльності.

2. У Додатку Б зведено наведено розроблену дисертантом класифікацію видів регулювання виробничо-господарської діяльності підприємств. Згідно визначних класифікаційних ознак автором детально проаналізовано усі види регулювання, розкрито їх зміст та сутність. Значно підсилило б дану розробку проведення аналізування щодо того, які саме види регулювання здійснюються стейкхолдерами найчастіше, які - рідко, а також розподілити види регулювальних заходів за видами діяльності (операційної, фінансової та інвестиційної) підприємств (с. 49-73).

3. У підрозділі 2.1 наведено результати дослідження фінансово-економічних та виробничо-господарських результатів діяльності переробної промисловості на основі статистичної інформації (с. 105-112) за період 2010-2016 рр. Доцільно було б оновити статистичні дані з урахуванням 2017 р.

4. На основі опитування керівників управлінського та інституційного рівнів управління у підрозділі 2.1 автором проведено діагностування інформаційного забезпечення суб'єктів, відповідальних за розроблення корегувальних заходів виробничо-господарської діяльності підприємств (с.113-117), однак, на нашу думку, результати опитування носили би більш достовірний характер, якби в ньому взяли участь і керівники технічного рівня, оскільки вони, будучи в безпосередній близькості до виробничих процесів, також беруть активну участь у розробленні та прийнятті регулювальних рішень.

5. На рис. 2.2 дисертантом наведено процес формування варіантів корегувальних заходів (с. 119), де недостатньо обґрунтованим є вибір критеріїв діагностування існуючих відхилень.

6. Для опису функціональної залежності між параметрами оцінювання корегувальних заходів підприємства та обсягом ресурсів, витрачених на їх

реалізацію автором обрано степеневу форму залежності (с. 149-159). Дисертанту варто було би більш ретельно обґрунтувати вибір даного виду залежності.

7. Автором проведено розрахунок оптимальної структури для 5-ти напрямків операційної діяльності ТзОВ «Мікро-Ф» (с. 172-178). Роботу б підсилило наведення результатів розрахунку даного показника за кількома вітчизняними підприємствами.

Однак, зазначимо, що наведені автором у відгуку дискусійні положення та зауваження не знижують рівня наукової новизни та практичного значення проведеного дослідження Лакізи В. В.

8. Загальний висновок

Дисертація Лакізи В. В. на тему «Регулювання виробничо-господарської діяльності підприємств» є завершеним дослідженням в межах поставлених завдань, у якому, на підставі проведених автором досліджень, розроблені науково обґрунтовані організаційно-економічні засади регулювання виробничо-господарської діяльності підприємств. За рівнем наукової новизни наведені у дисертаційній роботі результати відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Тема роботи, об'єкт та предмет дослідження, її зміст, а також положення та висновки відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Текст автореферату повною мірою відповідає змісту дисертаційної роботи Лакізи В. В. Отримані результати є вирішенням наукового завдання теоретико-методичних і методико-прикладних засад регулювання виробничо-господарської діяльності підприємств.

Згідно існуючих вимог, положення та результати дисертаційної роботи опубліковано у фахових виданнях, у виданнях, що входять до наукометричних баз даних та іноземному періодичному науковому виданні. Результати дисертаційного дослідження Лакізи В. В. обговорені та схвалені на науково-практичних конференціях різного рівня.

Представлені у дисертаційному дослідженні результати, як свідчать документи, знайшли своє впровадження у практичній діяльності вітчизняних підприємств.

Таким чином, на підставі аналізу дисертації Лакізи В. В., автореферату дисертації, публікацій дисертантки у фахових виданнях можна зробити висновок про те, що дисертаційна робота виконана на належному теоретичному та методичному рівні, відповідає вимогам нормативних документів МОН України до кандидатських дисертацій, зокрема, пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 із змінами і доповненнями, а її автор, Лакіза Вікторія Володимирівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри готельно-ресторанного
і туристичного бізнесу
Київського національного університету
культури і мистецтв

Л. В. Батченко

Підпис д. е. н., професора Батченко Л. В. засвідчую:
Учений секретар Вченої ради
Київського національного університету
культури і мистецтв,
кандидат педагогічних наук, доцент

Н.А. Гайсинюк